

Politikai
röpiratok.

166.

166
1510

13.

DE BALLAGI GÉZA

Freeshay János

Az alsó iparos-szakoktatás szervezése.*

A természettudományi ismeretek növekvése s az összes technikai ágak ezekben gyökerező haladása, valamint a társadalmi s politikai viszonyok változása, nemkülönben a munkafelosztás elve s gyakorlata felforgató hatással volt az összes iparra. Ezt az iparosok mélyen érzik, miről tanuságot tesznek szélében hangoztatott panaszaik, melyeknek okát azonban nem igen szeretik keresni. A ki közülök mégis kutatja, arra az őszinte vallomásra kénytelen, hogy a bajok egyik fő oka abban rejlik, hogy a mai kézműves a mai kor fokozott kívánalmainak megfelelőleg nem részesül a kellő tudományos s technikai képzésben.

A középkorból a jelen századba elnyúló céhrendszernek sok hibái mellett volt egy jó oldala. Patriarchalis viszonyt tartott fenn a mester s szegődöttjei közt, s az emezek javát a legtöbb esetben szíven hordta. Ma is akad elvétve olyan mester, ki inasa s legénye iránt tartozó kötelessége tudatával bír, de számuk fogyóban van. Lejárt már az az idő, mikor a mester egyik gondját az is képezte, hogy a rábizott gyermekből derék kézművest képezzen, de elmúlt

* Külön lenyomat a »Magyar Ipar-és Kereskedelmi Lap« 1879. évi 24-ik számából.

b12f32 00565782

az az idő is, mikor az inas kész engedelmeskedője volt mesterének s minden igyekezetet arra fordított, hogy legénynyé avatásakor a kellő képzettségnek mentől jelesebb bizonyosságát tegye. Ma ez igyekezetre nincs is semmi szüksége. Ha letelik inas-ideje, ilyen-olyan, már a milyen, legény lesz, s mint ilyes azzal az egy-két fogással, melyet mestersége egyik ágában megszerzett, csak elvergődik ideig-óráig az életben. Hogy ilyen rendszer mellett a jó munkások száma fogy, s általánossá válik a panasz, hogy az ipar hanyatlik, ki csudálná?

E bajnak fölismérése nem mai, régi s ez szolgáltatott okul arra, hogy létesültek kezdetben a vasárnapi ugynevezett ismétlő-iskolák, melyek utóbb részben esti iskolákká alakultak. Ma már határozottan kimondhatjuk, hogy sem az egyik, sem a másik, sem a kettő együttvéve nem feleltek s nem felelnek meg a kitűzött célnak, nem pedig azért, mert az ily iskolák a legkülönböző előképzettségű ifjakat nem bírják kielégíteni s mert összefüggésök a gyakorlati iparüzéssel igen laza, vagy épen semmi. Csökkenteni értéköket a mesterek az a vádja is, mely sok részben igazolt lehet, hogy az esti iskolázás inkább az erkölcsi vásottság s erkölcsi elvadás előmozdítója, mintsem az elme képzésének, ismeretek szerzésének közege.

Valamint összes iskolarendszerünk, ugy a mesterinas-iskoláztatás is németországi mintára honosított meg nálunk, de sem eredetének helyén, sem uj hazájában nem tudta azokat az eredményeket valósítani, melyeket tőle vártak s ugy ott mint hazánkban ma nem egy elmét foglalkoztat az a kérdés, mikép volna a mester-

inasok elméleti s gyakorlati képzése egészségszebb s biztosabb alapra fektethető.

A kérdés nem új. Franciaországban már 16 évvel ezelőtt fölismerték, hogy a kisebb iparosok, a kézművesek, hijával vannak a kellő műszaki képzettségnek s az az enquête-bizottság, melyet az akkori császári kormány összehívott, vizsgálva a dolgot, kimondá, hogy az ok az inaskodásnak fennálló rendszerében rejlik. A munkafelosztás ugyanis azzal jár, hogy az inas gyakran éveken át csak egy azon munkát végzi. Az inast többnyire bizonyos munkadarab készítésére fogják s nem gyakorolják az űzött iparág összes munkáiban.

Az enquête-bizottság véleménye nem maradt magára, megerősítést nyert maguk a munkások részéről is. Nevezetesen igen határozottan nyilatkozott e tekintetben a francia munkások 1876-ki kongressusa. Az összes felszólalók egyek voltak abban, hogy az inaskodás rendszerének kora lejárt: a mesterinas tényleg nem tanul többet, mint néhány fogást, a mire a mesterek mint munkást kizsákmányolják. Ezen csak a szakiskola segíthet. A kongressus szavának volt fogantja. Egy évre rá (1877-ben) a francia parlament több tagja törvényjavaslatot nyújtott be, a melylyel a mesterinasok ipari szakoktatásának megalapítását célozták. Okadatolásukban ezeket hozták fel: »Iparkamaráink, előkelőbb iparosaink s legértelmesebb munkásaink folyton ismétlődő panaszai kétségtelemné tették, hogy az inaskodás fennállt s ma is fennálló módja főoka annak, hogy műhelyeinkben s gyárainkban a gyakorlati ismeretek fogyatkozóban vannak. A baj akkora, hogy nemsokára csak azt fogjuk

hallani: hogyan tegyünk eleget a kívánalmaknak, melyeket az ipar fejlődése teremtett? Hogyan óvjuk meg magunkat a külföldi versengés felülke-rekedése ellen, ha munkásaink kiképzését nem ápoljuk a legnagyobb gonddal? Az inaskodás már régibb idő óta a gyermeknek csak a tudatlanság és erkölcstelenedés iskolája. Az inaskodás alatt elfelejtik azt, mit a népiskolában tanultak, sőt már nem is tanulják meg mesterségöket. A baj ma már orvosolhatlan lenne, ha a véletlen itt-ott nem juttatna egynémely inast humánus mester vagy résztvevő segédkezést nyújtó munkás keze alá, kik a fiatal embert, ki mellettök dolgozik, oktatják. »A törvényjavaslat inas-szakiskolákat (műhely-iskolákat) hoz javaslatba s ezeket a községek, megyék s az állam hozzájárulásával óhajtja létesíteni. A miniszternek adas-sék 400.000 franknyi hitel, hogy vele minden megyében egy-egy ily iskolát kezdeményezzen. Az állam hozzájárulási aránya a megye vagy község felajánlott összegéhez képest szabas-sék meg.

Milyenek legyenek tehát e felállítandó műhelyiskolák?

Érre nézve a francia miniszternek két minta-iskola áll rendelkezésére, melyek rövid főnnállásuk alatt mindenben kielégítő eredményt mutatnak fel.

Ezeket kívánom ismertetni, hogy az illető körök figyelmét felhivjam s ha maguk is azt a meggyőződést meritik mint magam, hogy ez intézmény meghonosítása üdvös lehet iparunk fölvirágoztatására, s iparos osztályunk emelésére, ám ragadják meg az alkalmat annak valósítására, abban az alakban, mint azt a mi viszonya-

ink igénylik és megengedik. E minta-intézetek : az école des apprentis du Boulevard de la Vilette és az école d'apprentissage de la Rue de Tournesfort.

Lássuk a vilettei műhelyiskola szervezetét programmjának alapján :

»Az iskola fölvesz fémet s fát munkáló inasokat. Célja : oly munkásokat képezni, kik hivatásuk összes miveleteiben jártasak s ügyesek. A tanulási idő 3 évre terjed. Az inasok 3 osztályt járnak előmenetelök foka szerint. A két alsó osztály tanulói naponként 6 órát töltenek a műhelyben s 5 órát az iskolában, a felső osztálybeliek ellenben 8 órai műhelyi s 3 órai iskolai oktatásban részesülnek. Az oktatás elméleti részét a gyakorlatitól szünetek választják el, melyek az étkezésnek s üdülésnek vannak szánva. Az iskolai tanterv ez : (Lásd a túlsó oldalt.)

Tárgy :	I-ső év :	II-ik év :	III-ik év :
Francia nyelv	Nyelvtan, helyesírás, elemzés s elme gyakorlatok	Szélesebbkörű nyelvtan, stylus s mondattan, fogalmazás	Üzleti iratok szerkesztése, műhelyek s gyárak látogatásáról irt jelentések
Angol nyelv	Olvasás és írás, a nyelvtan elemei, gyakorlatok a táblán	Nyelvtan, fordítások nyelvgyakorlatok	—
Számvetés	Számтан, sík geometria	Számтан (folytatás), stereometria.	Leíró geometria gyakorlati alkalmazással
Chemia	Az általános chemia elemei	Chemia alkalmazva az iparra	Ismétlés és kiegészítés
Fizika	Elemi fizika. A testek általános tulajdonságai	Iparra alkalmazott fizika	Ismétlés s kiegészítés
Mechanika	Egyszerű műszerek ismertetése	Elemi mechanika. Egyszerű gépek	Gőzgépek. Műszergépek
Technologia	—	Az anyagok, előállításuk s használatuk	Kiegészítés. Az anyagok szilárdsága, ennek jelentősége a gyakorlatban
Történelem	Világtörténet	Az ipar története	—
Földrajz	Általános földrajz. Európa, különösen Franciaország földrajza	Kereskedelmi s ipar-földrajz	—
Rajz	Szabadkézrajz	Geometriai s szabadkézrajz	Műszerek s gépek rajzai
Jogtan	—	—	Alkotmány s törvények ismertetése

A tanulók az iskolán kívül laknak. Az oktatás díjtalan s a növendékek ingyen is kapják az összes iskolaszereket s szerszámokat. A fölvétel 13—16 éves korhoz s egy fölvételi vizsgálathoz van kötve, a mely utóbbtól föl vannak mentve azok, kik népiskola-végzettségről bizonyítványt mutatnak fel. A fölvételi vizsgálat írásbeli és szóbeli. Az írásbeli tollba mondásra szorítkozik, melyben nem szabad szarvashibáknak előfordulni, továbbá a 4 számmivelet feladataira s a mértékek és súlyok ismeretére. A szóbeli vizsgálat követelménye: folyékony olvasás, az olvasmány megértése, néhány nyelvtani s számtani kérdésre adandó felelet. A napi iskoláztatás felosztása a következő: 7—8-ig osztálytanítás, 8—11 műhelyfoglalkozás, 11—12 reggelizés, 12—12 $\frac{1}{2}$ műhelymunka, 2 $\frac{1}{2}$ —3 szünet, 3—7-ig osztálytanítás a két alsó osztályban; a felső osztály számára 3—5 műhelymunka s 5—7 osztálytanítás.

Az I-ső s II-ik osztálynak 3—7-ig s a III-ik osztálynak 5—7-ig telő ideje ekkép használtatik fel:

I. osztály: francia nyelv, geometria, rajz hetenkint 3 órában; angol nyelv. számvetés hetenkint 2 órában; történet, földrajz, chemia, fizika, technologia, torna hetenkint 1 órában; hetenkint 5 óra műhelymunka.

II. osztály: rajz hetenkint 4 órában; geometria hetenkint 3 órában; francia, angol nyelv, számvetés s algebra hetenkint 2 órában; történet s földrajz, chemia, fizika, technologia, mechanika, könyvelés, torna hetenkint 1 órában; műhelymunka 4-szer hetenkint.

III. osztály: rajz 6, mechanika 2, techno-

logia, leiró geometria, fizika s kémia, jogtan 1 órában hetenkint.

Az iskolahelyiség ideiglenesen bérházban van elhelyezve, de a múlt év nyarán már megkezdtek az állandó épület emelését. A jelenlegi műhelyek két emeletben 350 □ méternyi tért foglalnak el s az iskola-épülettől egy szűk udvar által vannak elválasztva. Az alsó emeleten van a lakatos- és kovácműhely 4 kürtővel, itt van a szerszám- s anyagszer-tár, ugyszintén a rajzterem; a felső emeleten asztalosműhely esztergákkal, gyalupadokkal s galandfűrészszel.

Az iskolai rend szerint a tanulót az I-ső évben rendszeresen beavatják a kovácsság, asztalosság, esztergályosság, lakatosság műveléteibe, hogy hajlamairól s tehetségeiről maga hozhasson ítéletet. A 2-ik s 3-ik évben már hajlamai szerint lakatossá, kovácsesá, esztergályossá, vagy asztalossá képeztetik.

A la villettei műhelyiskola első fejlődésében közömböséggel találkozott s egész 1877-ig magára volt hagyatva s csak igen csekély részben részesült segedelemben. Mindamellet örvendetes haladást tanusított. Az iskolát megnyitásakor (1873. jan.) 16 tanuló látogatta, a 73/74-ki iskola-évben számuk már felszaporodott 111-re, a 74/75-ki iskola-évben 129-re, 75/76-ban tett számuk 125-öt, 75/77-ben 154-et s 77/78-ban 173 tanulót. Páris városa segítségét az 1877-re utalványozott 41 ezer frankról tölemelte 78-ban 58 ezer frankra. E jövedelemhez járul meg a műhelybeli készítmények ára utáni haszon, úgy hogy egy tanuló mintegy 350 frankba került. A legnagyobb kiadási tétel természetesen a tanítók s személyzet fizetése: 32,000 frank. Ebben része-

sek: az igazgató 4500 frkkal, a munkalátó (ingenieur) 3000 frkkal, 3 tanító 5800 frkkal, az angol nyelv tanítója 1200 frkkal, egy tanulmány felügyelő 2000 frkkal, egy ismétlő 1500 frkkal, 8 művezető 12.000 frkkal. A tanulók iskolalátogatásuk 2. s 3-ik évében s különös szolgálattétel után már az első évben is kis napszámot kapnak, a mely 5—40 centime közt változik.

Az école d'apprentissage de la Rue Tournefort az előbbivel ugyanabban az évben keletkezett mint kiegészítője az előbb már létezett népiskolának (école primaire). Ez intézet szellemi szerzője Salicis, ki »enfance primaire et apprentissage« című művében abból indult ki, hogy a tiszta elemi oktatás célját nem szabad nagyon magasra tűzni, hogy a serdülő munkás ifjuság ne veszítse már eleve kedvét a kézművességtől s hogy elég idején abba a helyzetbe jöjjön, hogy kenyerét megkereshesse. Szerinte a gyermek 13 éves koráig részesüljön kitünő elemi oktatásban, tanuljon meg jól olvasni, helyesen s szépen írni, számot vetni a négy alpművelet szerint, tanulja meg a mértékeket és súlyokat, a történet s földrajz főbb részeit. Ez legyen ez évkor általános szellemi képzettsége. Innen túl a rendes elemi oktatás mellett kezdődjék meg az általános iparszaki oktatás az évekkal növekvő óraszámban. Ennek célja, hogy a tanuló az iparban előforduló anyagokkal s ezek megmunkálásával megismerkedjék s magát a leggyakrabban használt szerszámokkal való bánásmódban gyakorolja.

Rendszerének alapelveit Salicis a következő programmba foglalja: 1. A népiskolai oktatás folytatása bizonyos módosításokkal. 2. A nyers

termékek ismertetése s alkalmazásuk. 3. Szabadkézrajz való tárgyak s gipsz után; agyagmintázás; gipsz-mintázás; fa-, porhanyó kő- s márványfaragás. 4. Gyakorlás a szerszámokkal való elbánásban, munka a gyalúpadon, üllőn, esztergán, csavarsotún; az első munkakülönülés. 5. Általános, és szükség szerint, különleges technologia; könyvvezetés, kereskedelmi földrajz, a nemzetgazdasság elemei. 6. Tervek s egyszerű gépek rajzolása; alaprajz-vetés meghatározott méretekkel; tárgyak kidolgozása műrajzok után. 7. Egyszerű tervek kieszelése, rajzolása s megkészítése. 8. Az ember, a gyermek, a munkás, a tőkepenzes, a családfő, a polgár kötelességei; a haza. 9. Szoktatás jóra. Rendszeretet keltése az öltözésben, a szerszámokban, a munkában, a pénzviszonyokban, szellemben s erkölcsi magaviseletben.

E programmal, mondja, oly mesterinasokat kell képeznünk, kik mindenütt alkalmazható technikai ismereteket birjanak a fejben, a kézben pedig oly gyakorlottságot, hogy minden fontosabb szerszámmal ügyesen tudjanak bánni, sőt ezeket maguk tudják megkészíteni, úgy hogy ismereteik s tudásuk alapján valamely iparműhelyben töltött hat hónapi tanulás után az ipar valamely külön ágában derék szakmunkásokká tökéletesíthessék magukat.

Programmjának valóítására fölveszi, hogy egy nagy város iparának összessége a következő 4 osztályba foglalható: 1. Műipar: mintázók, diszitők, faragók (szobrászok.) 2. Esztergályosipar. 3. Famunka: ácsok, butor- s épületasztalos. 4. Fémmunka: kovácsok, lakatosok, mechanikusok. Ebből következik, hogy a tanulók

gyakorlatilag oktatók a mintázó teremben, az esztergán, gyalupadokon az üllőn s a csavarsótún.

Az első évben az összes tanulók képzése közös s tekintettel van a föntebbi 4 osztályzatra; a II-ik s III-ik évben ellenben a tanulók azok valamelyike szerint külön irányban vezetnek azzal a megszorítással, hogy bizonyos előirt rend szerint a másik 3 osztályzat munkáit annyiban űzik, hogy az első évben szerzett kézi ügyességet el ne felejtsek.

A tanítás a déli egy órai étkező s délután egy negyed órai uzsonna-szünettel reggeli 7 órától esti 6 óráig tart. A tanulás ideje helyesen megvan osztva az iskola s műhely közt. Az első év tantervét ebben mutatjuk be.

Délelőtt 7—8 vonalrajzolás (naponkint); 8—9 hétfőn: hittan; kedden: franciák története; szerdán: földrajz; pénteken: nyelvtan; szombaton: számvetés. 9—11-ig (naponkint) rajz, mintázás, mintafaragás; 11—12-ig (naponkint) elemi oktatás; csak csütörtökön könyvvezetés. 12—1-ig déli szünet. — Délután 1—1½ (naponkint) technológia, vázlatrajz az iskolatábla nyomán. 1½—3-ig kézimunka (naponkint) a gyalupadon, esztergán s ülön az előszabott váltakozással. 3—4-ig felváltva különböző napokon: zene, diszitményrajz, elmegyakorlatok, 4—4¼-ig uzsonna. 4¼—5-ig felváltva különböző napokon: torna, ipartörténet, ásványtan, botanika, állattan, fizika s chemia. 5—6-ig számvetés, geometria, rajz a táblán.

A gyakorlati iparoktatás a három külön évfolyamra s a négy különböző fő tanulandó iparágra (mintázatok, esztergályok, fa- és fémmunkások) ekkép oszlik meg:

A) Mintázó oktatás: d. e. 9—11, az I-ső

évfolyam összes tanulói; a II. s III. évfolyam mintázói. D. u. 1—3¹/₂: hétfőn, kedden, csütörtökön és pénteken: a II. s III. év mintázói. Szerdán és szombaton: esztergályosok, fa- és kovács munkások a II. s III. évből.

B) Szakoktatás az ülőn, csavarsotun, gyalus esztergapadon. D. e. 9—11-ig hétfőn, kedden, csütörtökön és pénteken: a II. és III. év esztergályosai, fa- s fémmunkásai; szerdán és szombaton: a II. s III. év mintázói. D. u. 1—3¹/₂ az I-ső év összes tanulói, a II. és III. év esztergályosai, fa- és fémmunkásai.

Az intézetben van egy népkonyha is, melyet az igazgató felügyelete alatt a házmester lát el, s melyben a tanuló egy souért jó huslevest s három souért levest, hust s főzeléket kap. Az iskolát a község tartja fen; a kész munka árából némi kis dijt kapnak a tanulók. A község az első két évben 5000 frankot fordított az intézetre, 1875-től fogva, a mikor a műhelyt kinyitották, 8000 frankot, a mihez még jár a házbér. A községi segélyből fődöztetnek a tanítók fizetései, szereztetnek be a szerszámok, nyers anyagok és egyéb szükségletek s majdnem még minden évben maradt fön fölösleg. A költség megosztását a következő táblázat világítja meg:

Év	Segély	Szerszámokra					Nyersanyagokra					Egyéb kellékek				Fizetések	Kiadások összege	Fölösleg	Hiány
		asztalosság	esztergyáltság	kovácsság	mintázás	összes	asztalosság	esztergyáltság	kovácsság	mintázás	összes	könyvtár	butorzat	különféle	összes				
1873	5000	1321	527	440	560	3091	225	42	127	10	404	160	200	185	545	527	4612	388	—
1874	"	90	27	410	7	534	15	3	—	26	44	3	17	119	139	3847	4565	436	—
1875	8000	56	144	235	4	439	10	3	103	24	140	—	31	397	428	5480	6487	1513	—
1876	"	32	38	131	10	211	123	6	150	33	312	10	336	528	874	6678	8075	—	75
1877	"	57	5	26	23	111	266	21	159	31	477	19	138	149	306	6155	7049	951	—
1878	"	150	25	150	25	350	200	50	200	50	500	50	175	275	6785	8000	—	—	—

E táblázat kimutatja az 1873—77-ig történt valódi költségeket és 1878-ra az intézet előirányzatát. Az tűnik ki belőle, hogy az iskolának már 3214 franknyi tőkéje van. A »fizetések« tételéből esik az igazgatóra 1000 frank, az aligazgatóra 525 frank, a mintázó, faragó tanítóra, ki hetenkint 28 órát ad, 2200 frank, a kovácsság, műasztalosság, épületasztalosság, lakatosság, esztergályosság 5 tanítójára, hetenkinti 10 órájakint, egyenkint 600 frk. Az intézet költségei tehát minden egyes tanuló után, nem véve számba a kész árukért bevett több ezer frankra rugó jövedelmet, jóval kisebb 160 frknál. Az igazgató azt reményli, hogy nemsokára oda viszi a dolgot, hogy a községi segedelem emelése nélkül minden tanulónak egy kis dijt fog fizethetni, átlag egynek évenként 50 frnkot. Salicis azonban azt hiszi, hogy még ekkor is jóval alább lesznek szállíthatók az iskola költségei; vagyis 100 frkra minden tanuló után, nevezetesen az által, hogy több hasonló intézet nyitvatván, a tanítók fizetése fog csökkentethetni. Ekkor ugyanis ugyanaz a tanító több iskolában ugyanazt a tanszakot fogja átvállalhatni s fizetésének csak egy töredéke fog egy-egy iskolára esni.

Ez vázlata a magát lejárt céhrendbeli mesterinaskodást pótló két kísérleti iskolának, mely ma már szélében foglalkoztatja a németországi tanügyi férfiakat, mert fölismerék e rendszer helyességét, mely mindenképen felül áll a náluk mindenféle alakban létező esti, vasárnap stb. inas-iskoláknak, melyek csak toldó-foldó, de általános képzettséget nyújtó iskoláknak nem bizonyultak sehol.

Ha ez intézmény meghonosítására akár az állam, akár a községek, vagy egyes ipartestüle-

tek rá szánnák magukat, akkor az iparos osztály képzési folyama nálunk ekkép alakulhatna: 1) négy évi elemi iskola; 2) három évi iparos polgári iskola, melyben az iparraznak nagyobb tér engedtetnék, a nyelvtani oktatás alapját technologiai tárgyú elbeszélések képeznék, a szerszámok ismertetnének, s melynek körébe talán az agyagmintázás is föl volna vehető; 3) a műhelyiskola elméleti oktatással 3 évre. Az innen kikerült 16 éves ifjunak aztán rendelkezésére állának a kötelező vagy szabadságra engedett (fakultatív) esti iskolák általános képzettségének tovább fejtésére.

Ez utóbbira is nevezetes példát találunk Franciaországban. Lyonban a »cours publics de la Société d'enseignement professionnelle« 1863 óta áll fenn, nem osztályokra, hanem tanfolyamokra osztva, melyekbe 1876-ban 5500 tanuló járt. Az oktatás nem díjtalan, minden egyes tanuló 3 frankot fizet minden egyes általa kijelölt tantárgy hallgatásaért. Valamely tantárgy tanfolyama csak akkor nyitattik meg, ha legalább 20 hallgató jelentkezik s azonnal megszűnik, mihelyt e tanulók száma ezen alól száll. Az előadások nemcsak oly tárgyakra terjednek ki, melyeket az elemi képzéssel bíró munkás néhány év alatt sikerrel elsajátíthat, hanem tekintettel vannak magasabb műveltségi fokra is. Az alsóbb foku oktatás, a melyben természetesen a legnagyobb szám részesül, párhuzamos tanfolyamban nyujtatik, melyek a város különböző részeiben ugy vannak elosztva, hogy az iskolába vezető ut sok időbe ne kerüljön. A magasabb foku oktatás a város központjában adatik. Az előadások a férfi s női hallgatók részére el vannak különítve. 1876-ban összesen 99 tanfolyam állt fenn, melyek

közül 53-at férfiak hallgattak. Az előadások tárgyai voltak: írás, francia nyelv, számvetés, geometriai alaktan, matematika több fokban, elméleti mechanika, géptan, leíró geometria, chemia több fokban, történelem, földrajz, német, angol, spanyol s olasz nyelv, mezőgazdaság, diszitményrajz, géprajz, asztalosrajz, aranyművesrajz.

Az előadások naponként esti 8–10 órakor s vasárnap tartatnak. Minden tanfolyamnak hetenként kétszer, kivételesen háromszor van előadása. Az oktatás ideje okt. 1-től ápr. 1-ig tart, de a hallgatók közkívánatára kiterjesztetik július 1-ig is. 1867-ben ily kezdeményezésre 42 tanfolyam állt fenn nyáron.

A cours publics évi költségei, minthogy a társaságnak az iskolahelyiségek jobbadán ingyen állnak rendelkezésére, s mivel az igazgatási munkálatokkal megbizott egyének hivatala tiszteletbeli, aránylag igen csekélyek. Egy növendék $13\frac{1}{2}$ frkba kerül, a mi 5500 tanuló után jókora összeget: 73.500 frankot tesz ki, mely összeg a városból kerül ki. Egy harmadát viseli a község, a többit fedezi a tanpénz s a társaság tagjainak évdija.

A társaság igazgató-tanácsa kötelezve van a tanfolyamokat rendszeren vizsgálni s jelentést tenni a tanítás sikeréről, a tanulók iskolalátogatásáról stb. Támogatják őket működésükben a »biztosok«. Ezek társaik által választott tanulók. Minden 10 választ egyet, de minden tisztjök: a jelenlévést lajstromozni, az iskolából elmaradókhöz levelet intézni, az elmaradás okát kitudni, az iskolapénzt behajtani, az osztályban a rendet föntartani, a rendzavarókat meginteni s szükség esetén a tanító helybenhagyásával az iskolából kizárni. A biztosok további teendője:

havonkint jelentést tenni az igazgató-tanácsnak a tanfolyamok látogatottságáról, a befizetett iskolapénzről, a nyilvánult óhajtásokról s egyéb észrevételekről.

A összes tanfolyamok biztosai többször az évben az igazgató-tanács meghívására ezzel közös értekezletet tartanak, melyben a hozandó rendszabályokat vitatják meg. Szavazatuk is van a társaság közgyűlésén.

Az intézet jelentései nem tudnak elég dicsegetet mondani a biztosok intézményének hasznos voltáról. Emeli az a tanulók önértékét s élénk érdekeltséget kelt az intézet virágzása iránt, a melynek igazgatásában képviselőik által részt vesznek. Semmi fegyelmi rendszabály nem vétetik fogamatba a biztosok közreműködése nélkül.

A tanulók jó szelleméről tanuskodik az a tény is, hogy a tanulók maguk közt s saját kezdeményezésökre alakítottak tanfolyamokat, a melyekben a biztosok azoknak a növendékeknek nyújtanak oktatást az elemiekben (olvasás, írás, számolás stb.), a kikről gondoskodni a társaság nem tartja hivatásának. E tanfolyamokat, melyek vasárnap délelőtt tartatnak, mindkét részről nagy buzgalommal üzik, s igen jó sikert érnek el.

E rendszer kiválósága szembeszökő s tökéletesen fölöslegessé teszi a mesterinaskodást. A műhelyiskoláé mindenestre a jövő, biztosítja ezt neki egyszerűsége, könnyű fogamatossága s a siker biztossága. Valósítását azonban nem merem reményleni, legalább kezdetben nem, az iparos-testületektől. Oka nyilvánvaló. De a szük-

keblüségen felül kell, hogy helyezze magát a társadalom s kell módot találnia annak leküzdésére, mikor nem kisebb érdek van szóban, mint egyrészt a hazai kézipar fejlesztése, másrészt a a meglevő kézmivesség hanyatlásának meggátolása, nemkülönben a magyar iparos-osztály magasabb színvonalra emelése.

Közoktatásügyi miniszterünk abban fáradozik, hogy még ez év őszén egy központi középipariskolát nyisson meg, melyből idővel gyári előmunkások, munkalátok s művezetők kerülnek majd ki. Ez mindenesetre örvendetes lépés s meg fogja hozni gyümölcseit. De ez még nem elég. Szükségkép foganatba kell vennie a műhelyiskolát is, hogy a talaj egyaránt termékenyíttessék meg. Foganatba vétethetnék pedig a kölcsönös teherviselés alapján. Fizesse az állam egy-egy ily iskolánál a tanítómestereket s a polgári iskolai tanítókat, a község adja a helyiséget, az iparos-testületek lássák el a műhelyt szerszámokkal s nyersanyaggal.

Salicis említett művében Páris városát felhívja, rendezzen mind a 20 kerületének mind-egyikében 20 ilyen műhelyiskolát, fele részben fiuk, fele részben leányok számára, melyek mind-egyike 50 tanulót vehetne föl. E 400 iskola a városnak 2 millió kiadást okozna. „Roszra volna-e fordítva — kérdi — e pénz?” s válaszában ezeket mondja: „Ez iskolák megnyitása után három évre Páris városa az iparnak 6000 mindkét nemű kitanult segédet szolgáltatna, kik, nem mint most, a szó legjobb értelmében ipari képzettséggel bírnának. Három évig tovább élnének egészséges erkölcsi befolyás alatt s három évig kevesebbet rossz elemekkel érintkezve. Gondolkozási

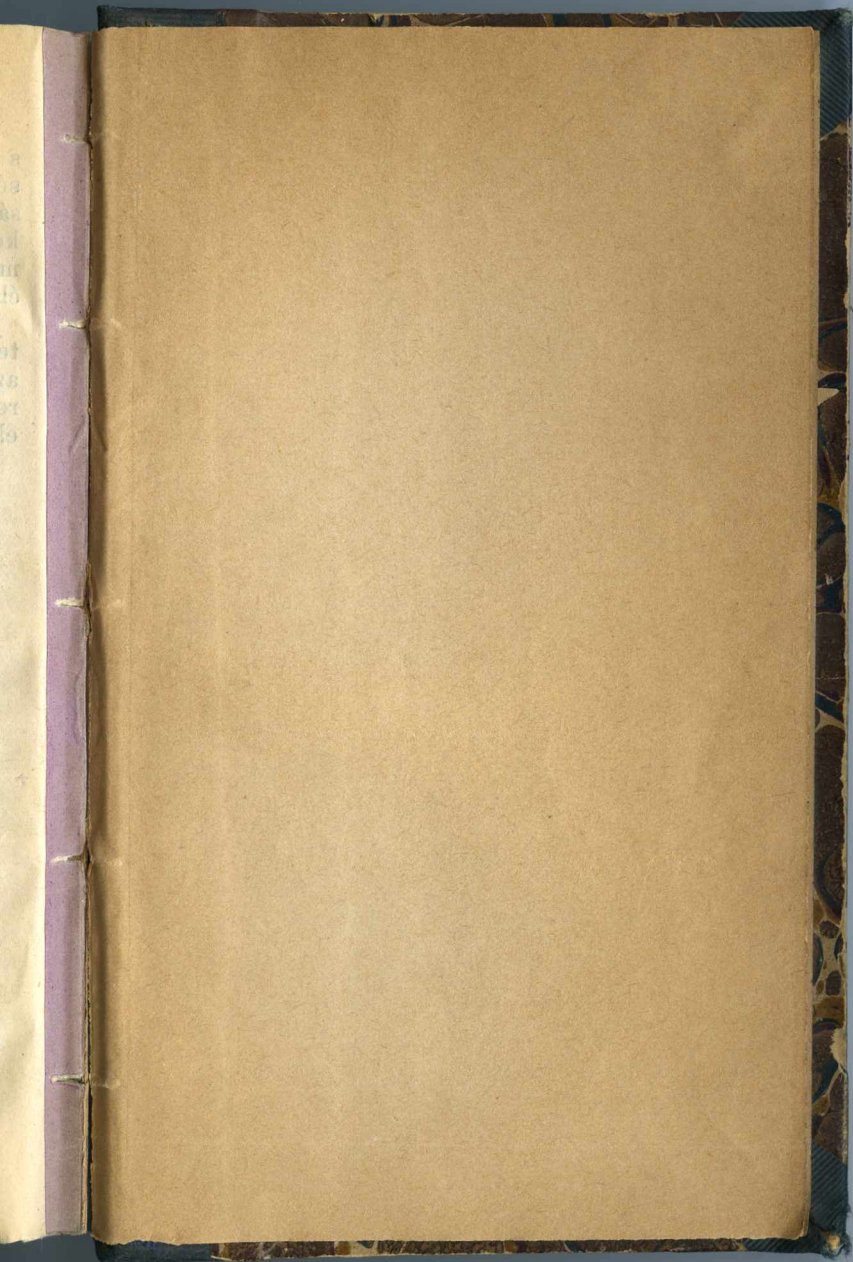
s cselekvési módjuk nyerne erőben, kezök ügyességben, jellemök komolyságban, izlésök biztonságban. További 10 év alatt 60 ezer munkás kerülne ki a városi műhelyiskolákból, talán több, mintsem mennyi szükséges arra, hogy az iparélet szellemét lassanként megváltoztassa.«

Francziaországban új életre akarják serkenteni e rendszerrel az ipart, vajjon nálunk, hol az elmaradottságunkból való kivezető utat keressük, ugyanaz az eszköz nem siettetné-e a cél elérését? Kísértsük meg.

Frecskay János.

DE BALLAGI GÉZA.

Freesay János

2012

2002

